

ÎNVĂȚAREA PRIN PROIECTE - MIJLOC EFICIENT DE FORMARE A COMPETENȚEI PROFESIONALE A STUDENȚILOR

*Gălușcă Lilia, lector univ.,
UPS „Ion Creangă” din Chișinău*

CZU: 378.147.88

Abstract

In this article are addressed various issues related to the project method as an effective way of training professional competence. The project method is an instructional strategy, focused on learning, which consists not only involving students in the process of assimilating knowledge, expressing and supporting views, but also maintaining the teacher as a mentor, a guide to this approach. The entire activity process is described, starting from the formation of working groups, determining research problems, establishing evaluation criteria to the actual presentation and evaluation of the final product. Also, the role of this way of learning in the formation of students professional competence is highlighted.

Key-words: group project, project method, evaluation criteria, collaboration, work stages.

Misiunea unei instituții superioare de învățământ este să pregătească specialiști de cea mai înaltă calitate, competitivi pe piața muncii, urmând un plan strategic conceput în concordanță cu reformele desfășurate în sistemul de educație național și european.

Sarcina primordială a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău este cea „de formare pedagogică a cadrelor didactice și inovare a științelor educației prin cercetări inter-și transdisciplinare” [5].

Pentru realizarea misiunii propuse este necesară consolidarea și cultivarea unor valori instituționale generale: calitate, integritate, cooperare și comunicare, flexibilitate, creativitate, excelență, educație pe tot parcursul vieții.

Atingerea acestor deziderate necesită revizuirea continuă a strategiilor de predare-învățare-evaluare implementate. Acestea sunt mereu determinate de obiectivul final – formarea competenței profesionale a studenților. În acest context, Roza Dumbrăveanu, Vlad Pâslaru, Valeriu Cabac consideră că „recurgerea la competență reflectă căutările unei noi concepții a formării, orientată spre pregătirea unor absolvenți mobili, dinamici, cu un grad înalt de profesionalism” [3, p. 96].

Formarea competenței profesionale a studenților constituie „rezultatul unui proces temporal, complex, dinamic, dialectic și constructiv de tratare a situației; competența nu este acest proces; procesul constă în tratarea situației de către o persoană/ grup de persoane” [3, p. 106].

Din acest context conchidem că succesul în formarea unui profesor de calitate este atins atunci când acesta devine capabil să soluționeze cu brio, de sine stătător, o situație în conjunctură educațională. Această capacitate studentul o dezvoltă treptat, pe parcursul anilor de studii. Astfel, aceeași cercetători afirmă că „studentul de la anul I trebuie să poată demonstra că dispune de cunoștințele și abilitățile de bază pentru a demonstra competența, fiind ghidat de profesor; studentul de la anul II poate demonstra competența independent, într-o situație simplă, clar prezentată, iar studentul de la anul III-IV poate demonstra competența independent, cu controlul complet al acțiunilor sale” [3, p. 121].

Pentru a obține la finele programului de studii astfel de absolvenți, e nevoie de abordări cât mai eficiente de asimilare a conținuturilor și de formare a competenței profesionale. Prin urmare, ar trebui să reactualizăm modalitățile de predare-învățare-evaluare valorificate în procesul de studii. În acest context ne propunem să promovăm proiectul ca mijloc eficient de formare a competenței profesionale a studenților.

Studiile indică câteva concluzii cu referire la învățarea prin proiecte [3, p. 136]: are efect pozitiv asupra dobândirii de cunoștințe și a dezvoltării unor abilități, cum ar fi colaborarea, gândirea critică și rezolvarea de probleme; crește motivația și implicarea studenților atât în viața academică, cât și în cea socială.

Experiența unor instituții din SUA și din statele europene ne demonstrează că implicarea studenților în proiecte de învățare în cadrul disciplinelor universitare și în proiecte sociale, comunitare, contribuie la sporirea spiritului de cooperare și a angajamentului față de societate.

Așadar, proiectul implică învățarea problematizată, îndeamnă la valorizarea experiențelor anterioare, dar și determină la acumularea de noi cunoștințe, stimulează învățarea autentică în împrejurări reale.

Metoda proiectului ne oferă posibilitatea de a vedea dacă studentul poate activa eficient în mod independent, își asumă responsabilitatea față de ceilalți membri ai grupului de lucru, poate să facă alegeri corecte legate de anumite probleme, demonstrează inițiativă.

Fiind considerată metodă eficientă de învățare-evaluare, ea nu este nouă în demersul educațional. Țările occidentale o implementează de mai bine de un secol, iar rentabilitatea acesteia o demonstrează și rezultatele la testele internaționale (PIZA; PIRLS; TIMSS...). Cu părere de rău, această modalitate de învățare nu și-a găsit încă un loc important în sistemul de învățământ național de la toate nivelurile, fiind concepută mai degrabă ca mijloc de evaluare a competențelor.

Se știe că metoda proiectului implică studierea prin cooperare, or „învățarea colaborativă presupune contruirea unei înțelegeri împărtășite prin interacțiuni cu ceilalți, unde participanții sunt angajați în activități sau dedicați împărtășirii unor scopuri comune sau rezolvării unor probleme [4, p. 91].

Învățarea prin proiecte se impune tot mai mult în activitatea didactică, deoarece „miza nu mai este de a susține supremația cogniției la nivel individual, ci de a explica modul în care poate apărea o comunitate generatoare de procese cognitive” [4, p. 91].

C. Ulrich precizează că „în procesul de elaborare a unui proiect, membrii grupului schimbă între ei idei, opinii, informații, își împărtășesc bucuriile, emoțiile unor descoperiri, constatări, membrii grupului nu se concentrează pe soluții individuale, ci pe rezultatele demersului colaborativ” [4, p. 91].

Cercetătorii preocupați de acest subiect au evidențiat care sunt efectele emoționale și sociale ale lucrului în grup: starea de bine a membrilor, încrederea în sine și în ceilalți, împărtășirea bucuriei reușitei, solidaritate și echitate. Succesul este atins atunci când membrii grupului ajung la același nivel de înțelegere a problemei la care lucrează și urmează același parcurs de dezvoltare conceptuală.

Un proiect poate fi inițiat atât de profesor, cât și de studenți și acesta poate fi de cercetare, învățare sau de tip aplicativ. Fiecare proiect trece prin câteva faze importante: pregătirea, desfășurarea nemijlocită și evaluarea. Dat fiind faptul că studenții nu prea au, deocamdată, experiență în realizarea proiectelor de grup, profesorul în debutul aplicării metodei, le va explica cu lux de amănunte fiecare etapă de lucru, modul de organizare, dar și va monitoriza insistent procesul de realizare a proiectului.

În cele ce urmează vom încerca să prezentăm rezumativ care sunt pașii pe care îi urmăm pentru organizarea și desfășurarea unui proiect de succes. Menționăm că sugestiile oferite sunt inspirate din lucrările specialiștilor în domeniu, din activitatea instituțiilor superioare europene, dar și din experiența personală.

Mai întâi de toate, determinăm **tema**. Cum identificăm o temă pentru un proiect? Sursă de inspirație ne pot servi curriculumul și/sau interesele studenților. Proiecte pot fi propuse studenților chiar din prima zi de facultate, demers prin care pot să investigheze subiecte din curriculum, locuri, obiceiuri, tradiții, oameni simpli, personalități, etc. Proiectele pot porni de la o situație de problemă, de la o temă căreia nu avem timp suficient să îi acordăm în cadrul orelor, de la un subiect controversat, care necesită studiu. Orice subiect propus trebuie neapărat să implice cercetare, investigație, observare directă sau prin interviuri, documentare, lucrul cu surse bibliografice, analiză, sinteză. Studiarea unor teme în contexte reale constituie o mulțime de avantaje pentru învățarea de calitate. Drept suport le putem recomanda studenților surse tradiționale: cărți, reviste, enciclopedii, manuale, monografii, fotografii, dar pot cerceta și materiale digitale: cărți, filme, interviuri, rețele de socializare, forumuri on-line etc.

Deși Kilpatrick și Dewey consideră că subiecților educației nu trebuie să li se dea libertate totală în acțiune, că ei trebuie ghidați de profesorii lor în identificarea problemei, proiectarea unui plan de acțiuni și soluționarea acestuia, credem că la facultate studenții dețin deja unele competențe sociale, academice și psihoemoționale, care le permit autonomie și colaborare în învățare, de aceea ar fi bine să le oferim mai multă libertate în crearea grupurilor de lucru, inițiativă în identificarea căilor de explorare a subiectelor alese.

O altă problemă o constituie stabilirea **duratei proiectului**. Timpul alocat pentru realizarea proiectului va fi calculat în funcție de complexitatea sarcinilor și de timpul necesar pentru realizarea lor. Deadline-ul este variabil: de la câteva ore până la câteva săptămâni sau chiar luni. În cazul proiectelor scurte nu se face multă planificare, ele pot fi spontane. Se face un mic brainstorming, se analizează ideile și se alege de comun acord cea care va fi implementată. Proiectele de amploare, în special la facultăți, durează chiar un semestru.

E recomandabil să fie de la bun început stabilit un calendar al proiectului, în care să fie indicat când demarează, când vor avea întâlnirile de grup, ce se va realiza în fiecare zi/săptămână, când se va finaliza proiectul.

Următorul pas ar fi **crearea propriu-zisă a grupurilor**.

Tatiana Cartaleanu propune o varietate de modalități de distribuire a studenților pe grupuri [1, p. 10], precizând că acestea sunt constituite, de regulă, din 4-6 persoane și poate fi făcută aleatoriu, prin tragere la sorți, prin numărare sau prin alte metode. În statele europene, în special în Danemarca, gruparea studenților se face, de obicei, prin aplicarea unui test numit *Belbin roles test*. Aplicarea acestuia face cumva posibilă crearea unor grupuri compatibile din punct de vedere psihologic, astfel, consideră specialiștii, randamentul de lucru în grup va fi mai mare.

Evident că la început studenții, neavând suficientă experiență, nu sunt îndeajuns de bine pregătiți să lucreze împreună cu cineva, să facă unele concesii, să asculte, să argumenteze, să accepte sau să respingă o idee într-un mod tacticos. Toate acestea însă se cizelează în procesul de lucru. Iată de ce, tot în instituțiile din occident, grupurile de lucru se creează la început de semestru și, pentru eficiență maximă, activează pe parcursul întregului semestru, păstrându-și componența, indiferent de activitate, disciplină universitară sau profesor. În felul acesta în interiorul grupul se atinge un nivel de performanță în relaționare și capacitate de producere. Formarea competenții de lucru în grup este foarte importantă în pachetul unui viitor specialist, dat fiind faptul că în activitatea ulterioară, la angajare în câmpul muncii, nu prea avem posibilitatea să ne alegem colegii sau persoanele alături de care avem de îndeplinit în comun sarcini.

Un alt aspect ar fi **organizarea demersului de realizare a proiectului**.

Munca în cadrul proiectului este organizată și ea diferit. Depinde de scop, rezultatele așteptate, dar și de experiența membrilor grupului. De cele mai multe ori membrii grupului realizează sarcina prin contribuții individuale, adică fiecărui membru îi revine o subtemă, apoi acestea sunt asamblate într-o realizare comună, finală.

Un rol important în procesul de lucru în grup îl are documentarea. Pentru a fi sigur că studenții vor folosi surse autentice, veridice, le poate recomanda chiar profesorul. În cazul în care intenționează să își lase studenții la această etapă să acționeze independent, va organiza periodic ateliere de lucru cu bibliografia, va face întâlniri, consultații separate cu grupurile pentru a se convinge că acestea au la îndemână surse pertinente, planul strategic al acestora este unul plauzibil.

Este posibil ca un nivel neomogen al cunoștințelor să determine roluri diferite în grup. Acest fapt, indiscutabil, se va reflecta și asupra calității interacțiunilor și procesului de învățare.

Desigur că studenții cu performanțe academice înalte vor domina discuțiile în grup cu privire la procesul de lucru și de elaborare a proiectului, pe când studenți cu rezultate modeste la învățătură așteaptă de la colegii lor cu status academic înalt o implicare mai activă și competențe de rezolvare a problemelor propuse. Avantajul acestei situații este că studenții învață unii de la alții, inspirându-se reciproc, asimilând rețete noi în găsirea căilor de soluționare a problemelor.

Atenție sporită trebuie să acordăm studenților timizi, marginalizați sau cu anumite probleme emoționale. În debutul acestei strategii, organizarea în cadrul grupurilor trebuie să fie făcută, la necesitate, împreună cu profesorul.

Se recomandă ca în grup să fie discutate toate punctele de vedere lansate de membrii acestuia, să fie analizate și nicidecum respinse. Neînțelegerile, discordanțele creează noi oportunități de învățare, cercetare. Un lider autoritar ar putea avea un rol negativ asupra învățării în grup, fiindcă ar putea să descurajeze exprimarea opiniilor, în timp ce un lider democratic ar putea stimula acțiunile și atmosfera benefică de lucru.

Prin urmare, învățarea prin proiecte de grup, studiu de caz, trebuie să ia locul utilizării exagerate a memorării și reproducerii, fiindcă în activitatea de elaborare a produsului studenții pun în funcțiune mai multe procese de metacogniție, ei analizează, sintetizează, consolidează.

Totuși una din cele mai mari probleme legate de aplicarea proiectului de grup rămâne a fi **evaluarea**, o etapă foarte importantă în procesul de organizare a metodei.

Deoarece acesta este un demers care implică coparticiparea, este dificil să poți aprecia obiectiv aportul fiecărui membru al grupului la realizarea produsului final.

Cu cât activitățile în cadrul unui proiect de grup sunt mai complexe, cu atât va fi mai complicat procesul de apreciere. La evaluare vom ține cont de calitatea produsului final, formularea problemei, organizarea ideilor și a conținuturilor, precizie, desene, grafice, concluzii, corectitudine, dar și de prezentarea rezultatului.

E recomandabil ca formularul ce conține criteriile de evaluare să fie cunoscut din oficiu de către studenți. Cunoscând așteptările profesorului, eficacitatea lucrului, dar și calitatea lui va fi mult mai înaltă.

Cătălina Ulrich [4, p. 222] propune, ca fiind pertinente, următoarele criterii de evaluare, oferind câte 20 de puncte maximum pentru fiecare:

- relevanța problemei (evidențierea actualității, exprimarea opiniilor membrilor grupului în raport cu problema dată, prezentarea argumentelor);
- claritatea proiectului (bine structurat, lesne de înțeles, scris corect);
- informația (clară, adecvată, importantă, actuală, pertinentă);

- aspectul grafic (adecvat, faciliteaza înțelegerea...);
- prezentarea proptiu-zisă a rezultatului (claritate, coerență, stăpânire a conținutului).

De asemenea, la stabilirea criteriilor de evaluare, ne putem inspira și din „Repere metodologice de evaluare a competențelor în perimetrul cursurilor opționale de pe aria curriculară „limbă și comunicare”, propuse de T.Cartaleanu, O. Cosovan și A. Zgardan-Crudu.

Trebuie să menționăm că evaluarea are două dimensiuni importante. Primul aspect se referă la felul în care au lucrat studenții, cum au colaborat, ce a mers și ce nu a mers bine. Acest tip de evaluare are menirea a de înlătura situațiile de problemă, de a evidenția avantajele unei interacțiuni. Cel de-al doilea aspect este de a identifica ce au învățat studenții în rezultatul realizării unui proiect din perspectiva cunoștințelor, capacităților, abilităților și atitudinilor.

Un rol important în evaluarea proiectelor de grup îl va avea etapa de feedback, reflecții și concluzii. Aici se analizează rezultatele obținute de grup, valoarea proiectului, dar și, desigur, vom evidenția aportul fiecărui membru al grupului la realizarea produsului final. Este important să menționăm faptul că toți studenții au avut de învățat din această experiență, chiar dacă gradul de implicare și rezultatele obținute au fost diferite. Progresele oricum sunt remarcate la fiecare în mod individual. De regulă membrii grupului nu se notează diferențiat, această tactică stimulează și mai mult responsabilizarea și stimularea reciprocă în interiorul grupului.

Și în final, reiterând cele afirmate mai sus, putem susține că învățarea bazată pe proiecte este o abordare instrucțională amplă ce antrenează studenții într-o investigație bazată pe cooperare, astfel contribuind la formarea competenței profesionale a acestora.

Proiecte de grup putem propune studenților la orice disciplină. Mai mult decât atât, această metodă oferă oportunități de abordare transdisciplinară și interdisciplinară a problemelor. În contextul universitar, unde există conceptul de discipline în modul, învățarea și evaluarea interdisciplinară prin această metodă este binevenită. O posibilitate deosebită pentru implementarea metodei proiectului în procesul formării competenței profesionale o constituie practica pedagogică. În cadrul stagiilor de practică, pe lângă cele tradiționale, studenții ar putea primi sarcini de realizare a unui proiect individual / grup, având drept probleme de cercetare:

- Ce constituie garanția succesului unei lecții.
- Modalități de captare a atenției pe placul elevilor.
- Strategii eficiente de învățare: individual, pereche sau grup?
- Strategii de asimilare eficientă a cuvintelor noi.
- Modalități de motivare a elevilor în procesul de predare-învățare.

Toate acestea vor fi realizate prin experimente, în clasele de elevi, analiza situațiilor, observații și desigur se vor face concluziile de rigoare. Astfel de activități sunt mult mai utile în procesul de formare a competenței profesionale, deoarece îl determină pe student să reflecteze asupra procesului de predare-învățare, îl mobilizează să caute soluții, să ia decizii și să își rezume ideile.

Așadar, abordarea regulată a acestei metode va contribui nu doar la dezvoltarea competenței profesionale, dar și va dezvolta studentului un șir de multe alte abilități, cum ar fi: cooperare, soluționare de probleme, comunicare, motivație, culegere și interpretare de date, gândire critică, creativitate, competențe TIC, managementul timpului, competențe sociale. Toate acestea însă sunt atât de importante pentru un cetățean activ și responsabil în societatea noastră.

BIBLIOGRAFIE

1. CARTALEANU, T.; COSOVAN, O.; ZGARDAN-CRUDU, A. *Proiectele interdisciplinare ca instrument de învățare și de evaluare*. Chișinău, 2019.
2. CARTALEANU, T.; COSOVAN, O.; ZGARDAN-CRUDU, A. *Repere metodologice de evaluare a competențelor în perimetrul cursurilor opționale de pe aria curriculară „limbă și comunicare”*. Chișinău, 2018.
3. DUMBRĂVEANU, R.; PÂSLARU, V.; CABAC, V. *Competențe ale pedagogilor: interpretări*. Chișinău, 2014.
4. ULRICH, C. *Învățarea prin proiecte. Ghid pentru profesori*. Iași: Editura Polirom, 2016.
5. <https://upsc.md/ro/universitate/despre-universitate/prezentare/>
6. [https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Aspecte%20ale%20utilizarii%20metodei%20proiectulu
i%20in%20activitatea%20didactica.pdf](https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Aspecte%20ale%20utilizarii%20metodei%20proiectului%20in%20activitatea%20didactica.pdf)
7. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/97-102.pdf

VALORIFICAREA STRATEGIEI BAZATĂ PE SARCINI ÎN PROCESUL DE PREDARE-ÎNVĂȚARE A LIMBII ȘI LITERATURII ROMÂNE

*Barbăneagră Alexandra, dr. conf., univ.,
UPS „Ion Creangă” din Chișinău*

CZU: 37.016:811.135.1+821.135.1

Abstract

The article approaches the problem of creating effective conditions for learning Romanian language and literature through the task-based learning strategy. An appropriate task gives the teacher the opportunity to implement forms of Active Learning. In the process of solving the task, students will explore several ways that lead to the solution(s). Students will acquire the necessary skills and abilities. Approach Task-based learning, through which thinking is integrated with action, has implications for the whole learning process. Work-based learning prepares students for life by creating real-life situations as a learning environment.

Key-words: teaching strategy, task-based learning, skills (knowledge, abilities, attitudes), active interactive methods.

Formarea sistemului de competențe proiectat în Curriculumul la disciplina Limba și literatura română în instituțiile cu predare în limbile minorităților naționale [4] poate fi realizat eficient doar în condițiile în care cadrul didactic va selecta și utiliza cu multă rigurozitate și profesionalism *strategiile didactice*, în vederea vehiculării conținuturilor. Strategiile didactice definite și ca arta de a folosi mijloacele disponibile în vederea atingerii performanțelor în procesul de predare-învățare sunt constituite „dintr-un grup de două sau mai multe metode și procedee integrate într-o structură operațională, angajată la nivelul activității de predare-învățare-evaluare, fiind direcționate pentru realizarea obiectivelor pedagogice, la parametri de calitate superioară” [3, p. 350].

Curriculumul actualizat, ediția 2019, recomandă a folosi un sistem metodologic diversificat de strategii din perspectiva învățării acționale în care se vor îmbina strategii: clasice și alternative; active și interactive; individuale, frontale și de cooperare/învățare în grup; strategii comunicative, de explorare, raționalizare etc. De ex.: *strategia învățării directe sau explicite; strategia învățării experiențiale; strategia gândirii critice; strategia Știu – vreau să știu – am învățat; strategia învățării bazată pe soluționarea de probleme; strategia învățării bazată pe proiecte; strategia învățării prin colaborare; strategia învățării bazată pe cercetare/investigație* etc. [1, 6, 7].

În proiectarea strategiilor didactice profesorul va ține cont de: competențele/unitățile de competențe ce urmează a fi formate/dezvoltate în cadrul unității de învățare/lecției; obiectivele proiectate în baza acestora; conținuturile propuse în unitățile de învățare și succesiunea acestora de la clasă la clasă; gradul de stăpânire a competențelor de comunicare în limba română a